

การสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน : กรณีศึกษา
บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

The Potential Building of Farmers in the New Era with Integrated Farming in
BanLamdaeng, Hantapao Subdistrict, Wongnoi District,
Phranakhonsiyuttha Province

นิมิตร จันทร์คุ้ม

Nimit Chankoom

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Social Development, faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: nimit.chan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อนำเสนอกระบวนการการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์จำนวน 16 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและ พรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

1. ศักยภาพการจัดการเกษตรแบบผสมผสานในหมู่บ้านลำแดง เมื่อเกิดการเรียนรู้ภายใต้การจัดการเกษตรแบบผสมผสาน จึงส่งผลให้เกษตรกรอำเภอลำดวนเกิดศักยภาพ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด ขจัดการใช้จ่าย รวมพลังกันในรูปแบบกลุ่มเพื่อการผลิตการตลาด รวมทั้งสวัสดิการการพัฒนาสังคม และสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน จึงมีความสำคัญและบทบาทต่อภาคการเกษตร ที่จะส่งผลกระทบไปสู่การเจริญเติบโตของประเทศอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายประการ ที่จะทำให้การเกษตรวิธีนี้ประสบความสำเร็จ เกษตรผสมผสานทำให้เกษตรกรได้รับการตอบสนองทั้งด้านส่วนตัวและสังคมระดับสูงได้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น มีรายได้มากขึ้น ครอบครัวอบอุ่นมีความสุขมากขึ้น ในระดับหมู่บ้านและระดับสถาบัน เป็นส่งผลเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

2. เกษตรกรมีการวางแผนการเกษตรแบบพอเพียงด้วยตนเอง เช่น เกษตรแบบพอเพียงการปลูกพืชตามหลักทฤษฎีใหม่ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการนำผลผลิตในรอบเดือนจำหน่าย และการ

* Received April 4, 2022; Revised May 13, 2022; Accepted July 20, 2022

ทำกิจกรรมร่วมกับภาครัฐ ทำให้มีรายได้เข้าสู่หมู่บ้านเศรษฐกิจแบบพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และเกษตรกรที่ทำการเกษตรปลูกพืชอาหารจำหน่ายในรูปแบบพืชอาหารผสมผสาน จำหน่ายตลาดมีการวางแผนทางการเกษตรช่วยให้มีรายได้เข้าครอบครัว และหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นคงทางรายได้ที่ชัดเจน สามารถส่งบุตรหลานเรียน และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับรายได้ที่เหมาะสม ทั้งยังเป็นวิทยากรในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมเชิงท่องเที่ยวทางการเกษตร และสมาชิกในครอบครัวยังเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานหลักในการสร้างผลผลิต และสืบทอดองค์ความรู้ทางการเกษตรแบบผสมผสานในการผลิตผลผลิตออกจำหน่ายสู่ตลาด เชื่อมโยงสมาชิกในครอบครัวอื่นของหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพเศรษฐกิจแบบเกษตร

3. เกษตรกรผ่านการทำการเกษตรแบบผสมผสานขับเคลื่อน ในการดำเนินกิจกรรมจนทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ เน้นการบริโภคภายในหมู่บ้านชุมชนเป็นหลัก และหมู่บ้านชุมชนยังใช้เครื่องในการขัดเกลาริใจ ที่ก่อให้เกิดความเสียสละ คือ หลักธรรมตามพระพุทธศาสนา และมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นการใช้เทคโนโลยีที่ไม่มีความซับซ้อน เน้นความเรียบง่าย สามารถควบคุมได้ง่ายจัดการกันเองได้ และมีต้นทุนที่ต่ำหรือมีต้นทุนสูงมากนัก ต้องไม่ทำลายทรัพยากรทั้งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นฟูภูมิปัญญาเริ่มจากการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับตนเอง ส่งต่อไปสู่หมู่บ้านชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: การสร้างศักยภาพ; เกษตรกรยุคใหม่; เกษตรผสมผสาน

Abstract

The thesis consisted of the following objectives: 1) to study the conditions of the potential building of farmers in the new era with integrated farming at Ban Lam Daeng, Han Tapao Sub-district, Wang Noi District, Ayutthaya Province; 2) to analyze problems and obstacles of the potential building of farmers in the new era with integrated farming at Ban Lam Daeng, Han Tapao Sub-district, Wang Noi District, Ayutthaya Province; and 3) to present the process of the potential building of farmers in the new era with integrated farming at Ban Lam Daeng, Han Tapao Sub-district, Wang Noi District, Ayutthaya Province. The study applied a qualitative research method. The key informants consisted of 16 persons. The data were collected by way of interviews. The obtained data were analyzed by means of explanation and descriptive method. From the study, the following results are found:

1. The learning under the integrated farm management which results in the potentials of the farmers in Wang Noi District is based on the principle of sufficiency, self-support, being economical, and cutting spending. There is cooperation among farmers by forming a group for the purposes of production, marketing, creating welfare for social development, creating a network of professional groups, and expanding economic activities to be of variety through collaborating with business sectors, non-governmental organizations, and government sectors. The integrated farming, therefore, plays an important role in the agricultural sector which can lead to the sustainable progress and prosperity of the country. However, there requires several factors for this farming method to be successful. The integrated farming is able to respond to the farmers both in personal aspects and high society in which they gain more agricultural products, more income, and their family become happier at both the village level and the institutional level.

2. The farmer form a plan of self-sufficiency farming, for example, sufficiency farming, plant cultivation according to the new theory, the arrangement of activities on agri-tourism, the selling of monthly production, and joint activities with the government sectors. All of these bring stable income to the sufficiency economy village. There is also a cultivation of food crops for sale in the form of integrated food crops at the market. Farm planning provides farmers with stable income for families and villages allowing them to afford their children to school and organize the activities more appropriately according to the income. They also get to give lectures in order to spread the information and news on agri-tourism activities. The family members, apart from being the main labor in producing products and

inheriting the body of knowledge on integrated farming for producing products to be sold in the market, they also get to connect with other families in the village who also work in the field of farming.

3. After driving the activities on integrated farming, farmers are able to rely on themselves in which they emphasize the consumption within the community and village. The villagers have the Buddhist teachings to train their minds and learn to sacrifice. There is also the use of optimal and uncomplicated technology. The lifestyle that is revolved around simplicity where the villagers can control and manage by themselves at a low cost, and must not destroy the natural and environmental resources. The lifestyle where the local wisdom is restored and adopted. The economic stability must start from oneself and pass it on to the community and village.

Keywords: The Potential Building; Farmers in the New Era; Integrated Farming

บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรมมาอย่างยาวนานนับเป็น 1,000 ปี เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตร้อนใกล้เส้นศูนย์สูตร ทำให้ภูมิอากาศของประเทศไทยมีลักษณะเป็นแบบร้อนชื้น หรือภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าสะวันนา ตามการแบ่งเขตภูมิอากาศแบบเคิปปิน (koppen) ในขณะที่ภาคใต้และทางตะวันออกสุดของภาคตะวันออกเฉียงเป็นเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน ทั่วประเทศมีอุณหภูมิเฉลี่ยระหว่าง 19-38 องศาเซลเซียส อากาศจะร้อนที่สุดช่วงกลางเดือนเมษายน หลังจากนั้นภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และตะวันออกเฉียงเหนือทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ฤดูฝนและฤดูหนาว ตามลำดับ พื้นที่ทั้งประเทศได้รับปริมาณฝนอย่างเพียงพอ ยกเว้นบางพื้นที่เท่านั้น แต่ระยะเวลาของฤดูฝนและปริมาณฝนมีความแตกต่างกันไปตามภูมิภาคและระดับความสูง มีสภาพภูมิประเทศ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางการเกษตรหรือเกี่ยวข้องมาโดยตลอด

แม้ว่าต่อมาจะพยายามพัฒนาไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยังคงพึ่งพาอาศัยเกษตรกรรมอยู่เช่นเดียวกับประเทศที่ได้พัฒนาไปแล้วทั้งหลาย เป็นไปจากเดิมใช้ผลผลิตทางการเกษตรในการผลิต วิวัฒนาการและการพัฒนาการเกษตรของไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และตามกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของโลกมาตามลำดับ ซึ่งผลผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นข้าว ข้าวโพด เพื่อนำไปผลิตเป็นพืชพันธุ์ธัญญาหารที่ทำให้มนุษย์ได้ดำรงชีวิตอยู่ได้ตั้งแต่นั้นมา ประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม การเกษตรจึงมีความสำคัญที่ยึดโยงชีวิตของเกษตรกรกับเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมประเทศและสุขภาพ

จากการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก) กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ พบว่ารายได้เงินสดทางการเกษตรในปี 2560/61 อยู่ที่ 197,373 บาท/ปี เพิ่มขึ้นจากปี 2559/60 ร้อยละ 22.64 ขณะที่รายจ่ายเงินสดทางการเกษตรในปี 2560/61 อยู่ที่ 112,890 บาท/ปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.53 เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิเกษตร 74,483 บาท/ปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.29 เมื่อเทียบกับปี 2559-60 หากพิจารณารายได้เกษตรกร พบว่า ปี 2561 เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากสาขาพืชเป็นหลัก อาทิ ข้าว สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร 56,123 บาท/ครัวเรือน ไม้ผลไม้ยืนต้น สร้างรายได้ 46,854 บาท/ครัวเรือน และพืชไร่ สร้างรายได้ 32,072 บาท/ครัวเรือน ซึ่งแม้รายจ่ายเงินสดทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจากต้นทุนการผลิตที่มีราคาสูงตามภาวะเศรษฐกิจ แต่ภาพรวมจะเห็นได้ว่า ผลตอบแทนรายได้เงินสดสุทธิเกษตรยังคงสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายของภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับมาตรฐานการเกษตร ตลาดนำการผลิต การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการดำเนินโครงการไทยนิยมยั่งยืน นอกจากนี้ ภาครัฐได้ร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ที่เหมาะสม การจัดหาแหล่งน้ำ และการใช้พันธุ์ที่ดี ส่งผลให้เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูกและเพิ่มการดูแลเอาใจใส่มากขึ้น กอปรกับปริมาณน้ำและสภาพอากาศยังคงเอื้ออำนวยต่อการผลิตทางการเกษตร ทำให้พืชส่วนใหญ่เจริญเติบโตได้ดีและมีผลผลิตเพิ่ม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน : กรณีศึกษา บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นต้นแบบในการ

ดำเนินงานกิจกรรม ในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม โดยหวังว่าจะเป็นประโยชน์ แก่สังคมอันจะเป็นแนวทางแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการสร้างสรรค์ศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการสร้างสรรค์ศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการการสร้างสรรค์ศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม โดยมีวิธีการดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องและจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวทางการดำเนินชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ กระบวนการสร้างสรรค์สภาพ สภาพปัญหาอุปสรรคในการสร้างสรรค์สภาพ โดยใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน องค์กร ในพื้นที่ โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

- (1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือเป็นองค์กรที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรผสมผสาน ในพื้นที่บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

- (2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับชาวบ้าน บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

- (3) ดำเนินการศึกษาแนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนา ความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ แนวคิดการสร้างสรรค์ศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ และแนวคิดเกษตรแบบผสมผสาน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

- (4) สรุปและนำผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ การสร้างสรรค์สภาพ รวมถึงกระบวนการที่เกี่ยวกับเกษตรแบบ

ผสมผสาน ของบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้ เน้นการนำผลการวิจัยมาเผยแพร่ให้ทุกคนได้รับทราบ

(5) สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการสร้างความยั่งยืนภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยพบว่า ศักยภาพเกษตรแบบผสมผสานในหมู่บ้านลำแดง เมื่อเกิดการเรียนรู้ภายใต้ การจัดการการเกษตรแบบผสมผสาน จึงส่งผลให้เกษตรกรในหมู่บ้านลำแดงเกิดศักยภาพ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด ขจัดการใช้จ่าย รวมพลังกันในรูปแบบกลุ่มเพื่อ การผลิตการตลาด รวมทั้งสวัสดิการการพัฒนาสังคม และสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทาง เศรษฐกิจให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคราชการ ใน ด้านเงินทุนการตลาดการผลิตและข่าวสารข้อมูล ด้วยเกษตรกร พออยู่พอกินสมควรแก่ตน ในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถเอาน้ำที่เก็บ ไว้ในสระมาปลูกผักต่างๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้โดยไม่ต้องเบียดเบียนจากภาครัฐกรมชลประทาน ในปีที่ผ่านมา ฤดูกาลโดยมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี ทฤษฎีใหม่ก็สามารถสร้างรายได้ให้ร่ำรวยขึ้นได้ ในกรณีที่เกิดอุทกภัยสามารถที่ จะฟื้นตัวและช่วยตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากจนเกินไป อันเป็นการประหยัด งบประมาณด้วย การทำการเกษตรแบบผสมผสาน จึงมีความสำคัญและบทบาทต่อภาคการเกษตร ที่จะส่งผล กระทบไปสู่การเจริญเติบโตของประเทศอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายประการ ที่จะทำ ให้การเกษตรวิธีนี้ประสบความสำเร็จ และก้าวไปอย่างมั่นคงไม่ล้มเลิกกลางคัน มีการขยายผลที่เหมาะสมใน ทุกๆ ด้าน ไม่ขยายผลรวดเร็วเกินไป ในขณะที่ผู้มีส่วนร่วมยังคงขาดความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานที่ แท้จริง เกษตรผสมผสานทำให้เกษตรกรได้รับการตอบสนองทั้งด้านส่วนตัวและสังคมระดับสูง ได้ผลผลิต ทางการผลิตเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากมีน้ำเพียงพอ มีรายได้มากขึ้น ครอบครัวอบอุ่นมีความสุขมากขึ้น ในระดับ หมู่บ้านและระดับสถาบัน เป็นส่งผลเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สภาพพื้นที่ที่เคยแห้งแล้งขาดแคลนน้ำกลับ กลายเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์มากขึ้น เป็นการรักษาสมดุล ให้กับดินและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตร แบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยพบว่า การผลิตเกษตรแบบพอเพียงเป็นรายได้ที่ไม่มากพอ แต่มีรายได้เข้าครอบครัวอย่าง ต่อเนื่องทุกวัน ซึ่งแตกต่างจากรายได้การเกษตรแบบผสมผสาน ที่เกษตรกรทั่วไปทำจะเป็นรายได้เข้ามาเป็น จำนวนมาก แต่ต้องใช้ระยะเวลาหลายเดือน กิจกรรมการเกษตรบางประเภทต้องใช้ระยะเวลา 1 ปี มา 1 ครั้ง ซึ่งแตกต่างจากรายได้แบบเกษตรแบบผสมผสาน ได้แก่ เกษตรเน้นการผลิตพืชอาหารจำหน่ายจะมีรายได้เข้า ครอบครัวจำนวนมาก ในแต่ละวันในแต่ละรอบเดือน ทั้งนี้ เกษตรกรมีการวางแผนการเกษตรแบบพอเพียงด้วย ตนเอง เช่น เกษตรแบบพอเพียงการปลูกพืชตามหลักทฤษฎีใหม่ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการนำผลผลิตในรอบเดือนจำหน่ายและการทำกิจกรรมร่วมกับภาครัฐ ทำให้มีรายได้เข้าสู่หมู่บ้าน เศรษฐกิจ

แบบพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และเกษตรกรที่ทำการเกษตรปลูกพืชอาหารจำหน่ายในรูปแบบพืชอาหารผสมผสาน จำหน่ายตลาดมีการวางแผนทางการเกษตรช่วยให้มีรายได้เข้าครอบครัวและหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นคงทางรายได้ที่ชัดเจน สามารถส่งบุตรหลานเรียนและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับรายได้ที่เหมาะสม ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรแบบเกษตรผสมผสาน ส่วนมากสมาชิกในครอบครัวจะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่และใช้แรงงานภายในครอบครัวเป็นแรงงานหลัก ในการประกอบอาชีพผลิตพืชผลทางการเกษตรแบบเกษตรผสมผสาน ทั้งยังเป็นวิทยากรในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและร่วมกิจกรรมเชิงท่องเที่ยวทางการเกษตรของครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวยังเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานหลักในการสร้างผลผลิตและสืบทอดองค์ความรู้ทางการเกษตรแบบผสมผสานและเทคนิคในการผลิตผลผลิตออกจำหน่ายสู่ตลาด เชื่อมโยงสมาชิกในครอบครัวอื่นของหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพเศรษฐกิจแบบเกษตรผสมผสาน ตามวิถีเกษตรจึงมีสมาชิกในครอบครัวเป็นแกนสำคัญ ของหมู่บ้านในการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพแบบเกษตรผสมผสาน ช่วยให้ผลิตผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนมีจำนวนมากและนำไปขายยังภายนอกหมู่บ้านและสถานที่หน่วยงานอื่นๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนนำรายได้เข้าสู่ชุมชนหมู่บ้าน

3. นำเสนอกระบวนการการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสานในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยพบว่า เกษตรกรผ่านการทำการเกษตรแบบผสมผสานขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมจนทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ เน้นการบริโภคภายในหมู่บ้านชุมชนเป็นหลักและหมู่บ้านชุมชนยังใช้เครื่องมือในการขัดเกลาจิตใจ ที่ก่อให้เกิดความเสียสละ คือ หลักธรรมตามพระพุทธศาสนา และมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นการใช้เทคโนโลยีที่ไม่มีความซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายสามารถควบคุมได้ง่าย จัดการกันเองได้และมีต้นทุนที่ต่ำหรือมีต้นทุนไม่สูงมากนัก ต้องไม่ทำลายทรัพยากรทั้งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฟื้นฟูภูมิปัญญาเริ่มจากการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับตนเองส่งต่อไปสู่หมู่บ้านชุมชนต่อไป ก่อนที่จะสร้างกิจการที่มุ่งตอบสนองความต้องการภายในหมู่บ้านชุมชนเป็นหลักเมื่อครอบครัวมีความมั่นคงแล้ว จึงเริ่มขยายกิจการออกมาติดต่อค้าขายกับภายนอก ก็เพื่อสร้างรายได้ที่เป็นตัวเงินมาใช้จ่ายในทางที่จำเป็น และตอบสนองต่อสิ่งที่หมู่บ้านชุมชนยังผลิตเองไม่ได้หรืออาจไม่คุ้มค่านำมาผลิตที่จะทำระบบเศรษฐกิจของหมู่บ้านชุมชน จึงยึดตามหลักการผลิตที่เน้นการบริโภคอย่างเพียงพอในครอบครัว ก่อนจะนำผลผลิตบางส่วนออกจัดจำหน่าย อีกทั้งเกษตรกรยังสามารถพึ่งตนเองได้ในเรื่องความต้องการขั้นพื้นฐานสามารถผลิตปัจจัย 4 ได้เอง ในด้านอาหารใช้ผลผลิต ที่ได้มาประกอบอาหารมีบางอย่างที่ต้องซื้อจากภายนอกบ้าง การดำเนินชีวิตของเกษตรกร ในหมู่บ้านลำแดงก่อให้เกิดอาชีพที่มั่นคง เลี้ยงตัวเองได้และมีรายได้เพียงพอต่อรายจ่ายในแต่ละเดือน ไม่เป็นหนี้สิน เมื่อพึ่งตนเองได้ในชุมชนแล้วยังแบ่งปันให้กับรอบข้างได้ด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน : กรณีศึกษา บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ทำให้ทราบ

1. สภาพการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตร แบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

เมื่อเกิดการเรียนรู้ภายใต้การเกษตรแบบผสมผสานแล้ว จึงส่งผลให้เกษตรกรในหมู่บ้านลำแดง สร้างศักยภาพ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้ บนพื้นฐานของความประหยัดจัดการใช้ จ่ายรวมพลังกันในรูปแบบกลุ่ม เพื่อทำการผลิตการตลาดการพัฒนาสังคมและสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและ ขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ กุศล ฅมยา ว่า โดยประสานความร่วมมือกับ ภาคธุรกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคราชการในด้านเงินทุนการตลาดการผลิตและข้อมูลข่าวสารโดย เกษตรกรพออยู่พอกินพอควรในระดับที่ประหยัดไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ในหน้าแล้งมีน้ำน้อยก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกผักต่างๆ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิชา สุขสบาย และคณะ ว่า ที่ใช้น้ำน้อยได้โดยไม่ต้องเปิดเป็นชลประทานในปีที่มีฝนตกตามฤดูกาลโดยมี น้ำตลอดทั้งปี เกษตรผสมผสานนี้ก็สามารถสร้างรายได้ ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัวและช่วย ตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป อันเป็นการประหยัดงบประมาณรัฐ ด้วยการ ทำ การเกษตรผสมผสานนี้

2. ปัญหาและอุปสรรคการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้าน ลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

เกษตรกรที่เกษตรแบบผสมผสาน ดังที่ สุเทพ พันธประสิทธิ์ ได้กล่าวถึง ว่า มีสุขภาพที่ดี ลดการใช้ สารเคมี สามารถใช้แรงงานในระดับครอบครัว รวมถึงเทคโนโลยีและอุปกรณ์สำหรับการจัดการเกษตรได้อย่าง เหมาะสม ซึ่งแตกต่างจากการทำการเกษตรแบบไม่พอเพียง เน้นการใช้แรงงานจำนวนมาก เพื่อตอบสนอง การเกษตรเชิงอุตสาหกรรม เช่น การใช้แรงงานเพื่อเกษตรกรไม่สามารถทำงานได้ด้วยแรงของตนเอง จำเป็น จะต้องจ้างแรงงาน และเพิ่มเทคโนโลยี ค่าอุปกรณ์สนับสนุนช่วยให้การเกษตรกรเบาแรงลงแต่เพิ่มภาระ และค่าใช้จ่าย ส่งผลให้เมื่อผลิตไม่สามารถทดแทนค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรเป็นผู้แบกรับก่อให้เกิดความเครียด ทางด้านจิตใจ และความเครียดทางด้านร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชรพรรณ ยาโน ว่า สำหรับ การเกษตรแบบผสมผสานเกษตรกรจะทำงานตามกำลังที่ตนเองสามารถจะกระทำได้ซึ่งส่งผลให้ร่างกายของ เกษตรกรทำงานได้อย่างพอดี มีร่างกายแข็งแรงมีจิตใจที่เบิกบานต่อการทำงานภาคการผลิตเกษตร แบบผสมผสาน เป็นรายได้ที่ไม่มากพอแต่มีรายได้เข้าครอบครัวอย่างต่อเนื่องทุกวัน ซึ่งแตกต่างจากรายได้จาก การเกษตรเชิงเดี่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา อธิปอนันต์ ว่า ที่เกษตรกรทั่วไปทำจะเป็นรายได้เข้า มาเป็นจำนวนมาก แต่ต้องใช้ระยะเวลาหลายเดือน กิจกรรมทางการเกษตรบางประเภทต้องใช้ระยะเวลา 1 ปี มา 1 ครั้ง ทั้งนี้เกษตรกรมีการวางแผนการเกษตรแบบผสมผสานด้วยตนเอง เช่น การปลูกพืชตามหลักทฤษฎี ใหม่ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการนำผลผลิตในรอบเดือนมาจำหน่าย และการจัดกิจกรรม ร่วมกับภาครัฐทำให้มีรายได้เข้าสู่หมู่บ้าน

3. กระบวนการการสร้างความศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

การดำรงชีวิตภายใต้วิถีชีวิตความพอเพียง ความเหมาะสมกับลักษณะการดำรงชีวิตของเกษตรกรเอง มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุนส่งเสริม มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของหมู่บ้านชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การสร้างแหล่งอาหารในชุมชน เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา การปลูกสารพัดสารพิษ เป็นต้น ดังที่ สุรินทร์ อัมพร ได้กล่าวถึง ว่า การผลิตอาหารที่ตอบสนองความต้องการของหมู่บ้านชุมชนได้ ช่วยสมาชิกในชุมชนลดรายจ่ายได้มาก และการดำเนินชีวิตโดยจัดพื้นที่ทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีผลผลิตในแต่ละเดือนโดยปัจจัยแห่งความสำเร็จของเกษตรกรตามการนำแนวทางการเกษตรตามทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรอำเภอลำทะเมนชัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กางนา บุญยงและคณะ ว่า ส่วนที่ดำเนินการเกษตรอื่นจะใช้ในการผลิตเพื่อตอบสนองกับความต้องการพื้นฐานอื่นของครอบครัว ซึ่งอาจมีการขยายผลผลิตส่วนเกินเพื่อเป็นรายได้สำหรับใช้จ่ายในการยังชีพที่จำเป็นที่ไม่สามารถผลิตเองได้ การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นต้นแล้ว จึงมีความจำเป็นในการสร้างภูมิคุ้มกันในระดับครอบครัวและความมั่นคงในขั้นพื้นฐานระดับหนึ่งแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิเรก สาหร่าย ว่า ในขั้นตอนต่อมาจึงเป็นเรื่องของการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ หรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งการร่วมมือกันนี้ก็เพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มโดยรวม บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนการแบ่งปันช่วยเหลือกันตามกำลัง และความสามารถของตน ซึ่งจะทำให้หมู่บ้านชุมชนโดยรวมเกิดความพอเพียงในวิถีชีวิตปฏิบัติด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ จากการวิจัยเรื่องการสร้างความศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน : กรณีศึกษา บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยจึงขอสรุปข้อเสนอแนะ เพื่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแนวทางการพัฒนาเกษตรกรให้ตรงกับความต้องการและอาชีพของเกษตรกร
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับองค์กรเกษตรกร ดำเนินแนวทางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เป็นรูปธรรมมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบการสร้างความศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสานในเกษตรกรจังหวัดอื่นๆ
- 2) ควรมีการศึกษากระบวนการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพเพราะเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้ประสบผลสำเร็จพื้นฐานแห่งความร่วมมือทุกภาคส่วนไปได้

บรรณานุกรม

- คมสัน หุตะแพทย์. (2561). **เกษตรผสมผสานแบบประณีต 1 ไร่**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ การเกษตร
ธรรมชาติ.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2552). **เกษตรยั่งยืน: วิธีการเกษตรเพื่ออนาคต**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- วิทยา อธิปอนันต์. (2542). **ไร่นาสวนผสมตาม แนวทฤษฎีใหม่**. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริม การเกษตร.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2548) **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency Based Learning**,
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และคนอื่นๆ. (2554) **เกษตรกรรมทางเลือก: หนทางรอดของสังคมไทย**.
- กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์. (2561). **ส่องรายได้เงินสดเกษตร ปี 61 ผลงานรัฐต้นรายได้ เกษตรกร
เพิ่มขึ้นผลผลิตเกษตรได้คุณภาพ**, แหล่งที่มา: <https://www.moac.go.th/news-preview-411391791354> สืบค้นเมื่อ 25 ก.ย. 2562
- ศูนย์ปฏิบัติการเศรษฐกิจการเกษตร (2561). **สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ดัชนีรายได้ดัชนีราคาและดัชนี
ผลผลิตสินค้าเกษตร ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2561**, แหล่งที่มา: <http://www.oae.go.th>.
สืบค้นเมื่อ 25 ก.ย. 62